

OESO-RAPPORT “WATER GOVERNANCE IN THE NETHERLANDS: FIT FOR THE FUTURE?”

Herman Havekes en Maarten Hofstra*

■ In Nederland bestaat het gevoel dat ons waterbeheer goed op orde is. Tegelijkertijd bestaat het besef dat het altijd beter kan. Om die reden was er behoefte aan een onafhankelijk oordeel van een gerenommeerde, liefst buitenlandse instelling, zodat ook in een internationale vergelijking kon worden voorzien. Eind 2012 hebben het Ministerie van Infrastructuur en Milieu en de Unie van Waterschappen de in Parijs gevestigde Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO) opdracht gegeven om een dergelijk expert review te geven. De keuze voor de OESO lag betrekkelijk voor de hand. Het is een gezaghebbende denktank waarbij 34 landen zijn aangesloten, die een imposante track record op het terrein van het waterbeheer heeft. De OESO onderkent het belang van goed waterbeheer. Voor het bereiken van haar hoofddoelstelling (“Better policies for better lives”) is dat onmisbaar, want water speelt in haar ogen een cruciale rol in de economische ontwikkeling in de wereld. Tegelijkertijd ziet ook de OESO de watercrisis vooral als een governance crisis. Die track record blijkt uit het grote aantal gezaghebbende studies die de afgelopen paar jaren op het terrein van het waterbeheer door de OESO zijn uitgebracht. Begin 2013 bracht de OESO haar eerste specifieke landenrapport uit over Mexico met de niets aan duidelijkheid te wensen overlatende titel “Making Water reform Happen in Mexico”. Nederland is dus het tweede land dat onderzocht is en Brazilië is het volgende.

■ Begin 2013 is de OESO haar werkzaamheden gestart. Het onderzoek vond in hoofdzaak plaats door een drietal medewerkers van de OESO onder aanvoering van Aziza Akhmouch, hoofd van het Water Governance Programme van de OESO.¹ Om open te staan voor internationale ervaringen en inzichten is een vijftal internationaal vermaarde peer reviewers ingeschakeld. De eerste helft van 2013 stond in het teken van de fact finding, waartoe de onderzoekers en peer reviewers begin dat jaar een volle week in ons land waren, waarin met alle denkbare waterorganisaties is gesproken. Dit resulteerde in augustus in een voorlopig concept-rapport dat eind september tijdens een policy seminar met de Nederlandse waterwereld en de relevante omgeving daarvan is besproken. Die bespreking resulteerde eind oktober in een aangepast

concept-rapport dat breed om commentaar is verspreid en tevens besproken is tijdens de bijeenkomst van het Water Governance Initiative in Parijs van begin november.

Eind december lag er een laatste concept-rapport voor een allerlaatste beoordeling. Aldus hebben alle betrokkenen meer dan eens hun zienswijzen kunnen geven, waardoor feitelijke onjuistheden zoveel mogelijk zijn hersteld en de OESO goed op de hoogte was van de opvatting van alle betrokkenen. Dit neemt uiteraard niet weg dat de uiteindelijke tekst volledig voor rekening van de OESO komt. Het eindrapport is op 17 maart 2014 door Yves Leterme, plv. Secretaris-Generaal van de OESO, aan minister Schultz van Haegen van I&M aangeboden en stond die middag

* **Herman Havekes** is werkzaam bij de Unie van Waterschappen en het Water Governance Centre en **Maarten Hofstra** bij UNESCO-IHE en het Water Governance Centre. Beiden waren nauw betrokken bij de totstandkoming van het OESO-rapport.

**Policy seminar
eind september 2013
te Den Haag**

centraal tijdens de Waterschapsdag van de Unie van Waterschappen.

De opbouw van het rapport is als volgt. Het bestaat naast de gebruikelijke samenvatting, conclusies en aanbevelingen en introductie uit zeven hoofdstukken, die achtereenvolgens een beschrijving geven van de bestaande situatie, de uitdagingen die op ons land afkomen en de verbeteringen (“ways forward”) die in dat opzicht overwogen kunnen worden. In algemene zin blijkt de OESO overigens veel waardering voor

het Nederlandse waterbeheer te hebben dat als een mondiaal voorbeeld wordt gepresenteerd (“global reference”), hetgeen uiteraard niet wegneemt dat het, mede gezien de aanpak in andere landen, altijd nog beter kan. Het accent van onze beschouwing over het OESO-rapport ligt vanzelfsprekend op deze “ways forward”. Door het rapport heen zijn de nodige ervaringen en inzichten van andere landen opgenomen, waarbij niet alleen van “best” maar soms ook van “bad” practices sprake is. Ook van fouten valt te leren.

1 “Interlocking water management functions in the Netherlands”

Het eerste hoofdstuk bevat in de kern een nauwkeurige beschrijving van de bestuurlijke organisatie van het waterbeheer in ons land en de ontwikkelingen die daar spelen. Allereerst wordt de publieke setting benadrukt (“multi level public responsibility”) en het sterk decentrale karakter, zowel territoriaal (provincies en gemeenten) als functioneel (waterschappen). Naast het Rijk (ministerie van I&M, Rijkswaterstaat), provincies, waterschappen en gemeenten spelen ook de drinkwaterbedrijven en de Deltacommissaris een belangrijke rol. De rol van NGO’s is volgens de OESO in Nederland relatief beperkt. In de Waterwet is de bestuurlijke rolverdeling vastgelegd en in het Bestuursakkoord Water (BAW), dat als een goed initiatief wordt beschouwd, zijn door de betrokken instanties concrete afspraken vastgelegd. Vervolgens wordt aan de hand van heldere plaatjes per afzonderlijke taak toegelicht hoe die rolverdeling precies in elkaar steekt en welke organisaties in welke mate betrokken zijn bij het beleid. Dit vindt plaats voor

de waterveiligheid, de waterkwantiteit (met een aparte plaats voor de “drainage”, want het is de onderzoekers niet ontgaan dat de helft van de Europese polders op Nederlands grondgebied ligt), de waterkwaliteit, zuivering en riolering en de drinkwatervoorziening. Hierna worden de onderlinge relaties tussen die taken en met de omgeving (landgebruik, landbouw) onderstreept. Alhoewel de OESO concludeert dat het waterbeheer in het algemeen op orde is en de verantwoordelijkheden helder zijn belegd, ziet men in het licht van toekomstige uitdagingen enkele “mismatches”. Die mismatches schuilen onder meer in de relatie tussen waterbeheer en ruimtelijke ordening, tussen beleidsbepaling, verantwoordelijkheden en de financiering van maatregelen, tussen oppervlaktewater en grondwater, tussen de inzameling en transport van afvalwater en de zuivering daarvan en tussen productenbeleid en waterbeheer. In meer algemene zin wordt geconstateerd dat wanneer de verantwoordelijkheid voor een bepaalde watertaak

bij een instantie ligt die voor de verwezenlijking van doelen afhankelijk is van andere instanties of beleid in andere sectoren, dit tot problemen kan leiden. Dit geldt in versterkte mate voor situaties waarin de ene instantie beslissingen neemt, terwijl de andere instantie die moet financieren (het zg. snowball-effect). Volgens de OESO speelt dit laatste met name in de RO-sfeer, hetgeen voor haar onder meer aanleiding is om een sterkere positie voor de watertoets te bepleiten. Die zou van haar een bindend karakter mogen hebben.² Ook het feit dat de waterschappen relatief weinig invloed hebben op het rioolwater dat naar hun zuiveringsinstallaties wordt aangevoerd en de beperkte integratie tussen grondwater en oppervlaktewater, worden in dit kader genoemd. Alles bijeen resulteert dit in de volgende “ways forward”. De komende Omgevingswet wordt gezien als een welkome mogelijkheid om te voorzien in een betere afstemming tussen waterbeheer, ruimtelijke ordening en milieubeheer. Tegelijkertijd bestaat het risico van meer diffuse beleidsdoelen

en het ondersneeuwen van het waterbelang in de bredere omgevingsagenda, waarvoor gewaakt moet worden. Voorts wordt geconstateerd dat de kracht van het waterschapsbestel van origine in de “klassieke” watertaken ligt (waterveiligheid en droge voeten) en minder in het zuiveringsbeheer. Dat zou kunnen leiden tot een discussie over dat specifieke taakonderdeel, waarbij overigens een goede taakuitoefening belangrijker is dan de vorm waarin dat plaatsvindt. Daarnaast wordt de nieuwe benadering om waterveiligheid te verbinden met andere doelen (ruimtelijke kwaliteit, natuur en ecologie) toegejuicht, waarbij er wel op gewezen wordt dat dit doorgaans duurder is dan de meer traditionele ingrepen. Tenslotte wordt aangedrongen op een nog inniger samenwerking tussen de diverse publieke organisaties, met name in de waterketen. Het BAW wordt in dat licht als een goede stap gekarakteriseerd. Internationale vergelijking van kostenniveaus in de waterketen kan volgens de OESO waardevol zijn. Spijtig is dat het rapport zelf hierin niet of nauwelijks voorziet.

2 “KNOWING WATER RISKS IN THE NETHERLANDS”

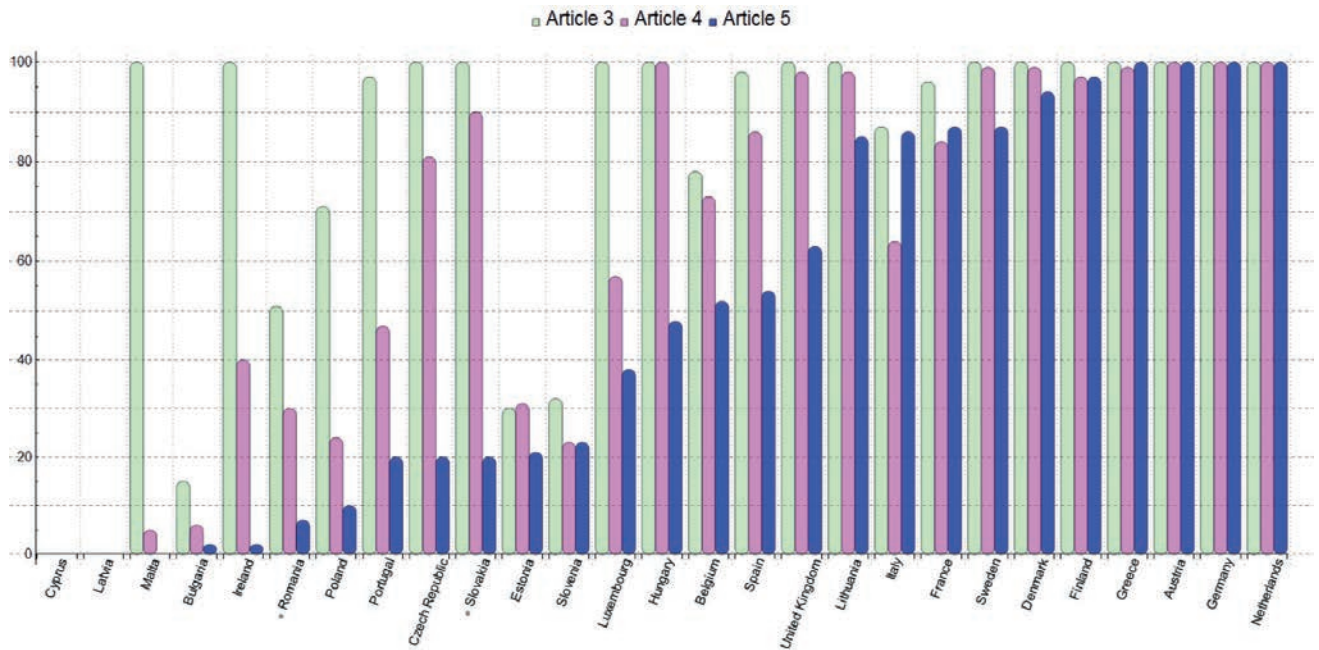
In hoofdstuk 2 wordt besproken hoe Nederland omgaat met water risico's: “te weinig”, “te veel” en “te vervuild”. Dat omgaan vereist het kennen van de risico's en het bepalen welke risico's nog aanvaardbaar zijn, rekening houdend met economische, sociale en milieueffecten en de kosten van verbeteringsmaatregelen. Daarnaast vraagt het om risico-riisico afwegingen, bijvoorbeeld daar waar het beperken van de risico's van overstromingen ten koste gaat van de veerkracht van watersystemen. Naast de eerdergenoemde drie risico's wordt het “aantasten van de veerkracht van zoetwaterecosystemen” als een vierde risico gekenmerkt. Hoewel historisch gezien het risico van overstromingen het meest in de aandacht is geweest, vraagt het risico van watertekort vernieuwde aandacht en vormt de tekortschietende waterkwaliteit een voortdurend en kostbaar risico. Belangrijk is, zo stelt de OESO, om deze risico's in samenhang te beschouwen, gegeven de onderlinge verbondenheid van de verschillende bronnen. “Kent Nederland zijn risico's? “ is de centrale vraag die in dit hoofdstuk aan de orde wordt gesteld.

Na een beschrijving van het beleid en onze praktijk ten aanzien van veiligheid tegen overstromingen en wateroverlast (de wet, de normen, het deels niet voldoen van de primaire waterkeringen, enz.) wordt uitvoerig stilgestaan bij het risicobewustzijn (“awareness”) van de Nederlandse burger. Hoewel er verschillen zijn en de bewoner die vlak achter een rivierdijk woont een sterker risicobewustzijn heeft dan de gemiddelde burger en dan de inwoner van

Amsterdam, luidt de conclusie dat het bewustzijn van de Nederlander van de risico's van overstroming en wateroverlast gering is. Uit onderzoek blijkt dat 72% van de Nederlandse bevolking zich geen of nauwelijks zorgen maakt. De OESO verklaart dit zowel vanuit de afwezigheid van grote calamiteiten in recente jaren (1953 is al weer ruim zestig jaar geleden) als de relatief hoge mate van vertrouwen van de burger in de overheid.

Het risico van watertekort is, zo concludeert de OESO, een (nog) minder zichtbaar probleem dan het risico van overstroming. Opgemerkt wordt dat het risico van watertekort een blinde vlek voor watergebruikers is. Alhoewel in het verleden (Tweede Nota Waterhuishouding, 1984) veel aandacht uitging naar het beperken van droogte- en zoutschade, kan niet ontkend worden dat de aandacht na 1993 en 1995 toch vooral naar de waterveiligheid is uitgegaan. De OESO zet de droogteproblematiek mede in het licht van de klimaatverandering in zoverre weer op de agenda. Daarbij houdt zij ons voor dat de geschatte economische schade potentieel 700 miljoen euro in een 10% droog jaar en 1.800 miljoen euro in een 1% droog jaar bedraagt, hetgeen gelijk staat aan 0,1% respectievelijk 0,3% van het BNP.

Bij het risico van een tekortschietende waterkwaliteit wordt ook de veerkracht van de watersystemen meegenomen. De OESO constateert onder meer dat de normen van de Kaderrichtlijn Water (KRW) (ook in 2015) niet worden gehaald en dat dit vooral

Seventh Report on the Implementation of the Urban Waste Water Treatment Directive (2013, 91/271/EEC)

door grensoverschrijdende verontreiniging (Maas) en de landbouw komt. Ook hier is het bewustzijn van de Nederlandse burger gering. Hij hecht sterk aan een schone en mooie omgeving, maar ziet de waterkwaliteit niet als een probleem.

Naast deze zorgpunten wijst de OESO op successen, zoals het aanpakken van de puntbronnen en het uitvoeren van de Richtlijn Stedelijk Afvalwater (99% van het huishoudelijk afvalwater wordt behandeld in RWZI's, die volgens een recente studie van de Europese Commissie tot de beste van Europa behoren). Vooral door diffuse bronnen (met name fosfaat en stikstof en bestrijdingsmiddelen vanuit de landbouw) zal de gewenste waterkwaliteit van de KRW echter niet worden gehaald. Verwacht wordt dat in 2027 slechts 40% van de waterlichamen zal voldoen, waarbij bedacht moet worden dat het “one-out-all-out”-beginsel (als 1 parameter niet voldoet, voldoet het hele waterlichaam niet) ons

land nadrukkelijk parten speelt. Ondanks het feit dat de waterkwaliteit in het algemeen geschikt is voor gebruiksfuncties, zoals drinkwaterbereiding, landbouwkundig gebruik, zwemwater en ander recreatief gebruik, ligt hier voor Nederland dus een grote opgave.

Het hoofdstuk besluit onder meer met de volgende “ways forward”. Werk aan vergroting van het bewustzijn van de risico's van overstromingen en betrek kennis over risico's van overstromingen beter bij de besluitvorming in de ruimtelijke ordening. Vernieuw regelmatig (iedere 5 jaar) de kennis over droogteproblemen in een geactualiseerde droogtestudie en zorg dat de gebruikers goed zijn geïnformeerd. Investeer in de kennis over het belang van gezonde en schone ecosystemen en laat zien wat een “slechte” waterkwaliteit de maatschappij kost. Verbeter ten slotte het begrip over en de zichtbaarheid van risico's voor zoetwaterecosystemen.

3 “KEY FUTURE TRENDS FOR DUTCH WATER GOVERNANCE”

In dit hoofdstuk staan vier trends centraal, die belangrijk zijn voor het Nederlandse waterbeheer nu en in de toekomst: klimaatverandering, economische en demografische trends, sociaal-politieke trends en innovatie en technologie.

Het Nederlandse beleid houdt rekening met klimaatverandering, zo concludeert de OESO. Daarbij vormen de scenario's van het KNMI het uitgangspunt, die naast sociaal-economische scenario's ook een belangrijke rol in het Deltaprogramma spelen. De

OESO wijst op de kwetsbaarheid van Nederland als laagliggend benedenstrooms land waar het gaat om de mogelijke effecten van klimaatverandering. Dat geldt voor waterveiligheid, maar ook voor de zoetwatervoorziening.

Het tijdig beseffen dat adaptatie van belang is heeft geresulteerd in een nationale adaptatiestrategie en maatregelenprogramma's, zoals Ruimte voor de Rivier en de Maaswerken. Ook het Deltaprogramma wordt genoemd als anticipatie op noodzakelijke maatregelen rekening houdend met lange-termijn veranderingen.

Vervolgens bespreekt de OESO de macro-economische ontwikkeling, de vraag naar energie, demografie en regionale ontwikkeling. De OESO constateert dat alle CPB-scenario's uitgaan van groei en geen pessimistische scenario's kennen. Een risico daarvan is een verkeerde verwachting van de duurzaamheid van het financieringssysteem voor het waterbeheer. De energieopwekking zal naar verwachting voorlopig niet tot extra belasting van het watersysteem zorgen. Demografisch wordt krimp in de regio en een groei in de dichtbevolkte stedelijke gebieden voorzien. Mogelijk effect van deze ontwikkelingen zijn een afname van de bereidheid en mogelijkheid om te betalen voor onder meer waterveiligheid. Bij verdere ontwikkelingen in kwetsbare gebieden is vooral de vraag aan de orde hoe zal worden bijgedragen aan de betaling door degenen die de extra risico's veroorzaken. De OESO concludeert dat de economische en demografische ontwikkelingen vragen om een andere manier van omgaan met waterrisico's: beperken van de blootstelling, delen van de risico's en zoeken naar responsen die inspelen op de wijzigende omstandigheden.

Hierna komt de vraag aan bod hoe het bezuinigingsbeleid en het Europese beleid door zullen werken op het Nederlandse waterbeleid. Een zorgpunt in de ogen van de OESO is dat de fiscale consolidatie, gericht op het verkleinen van het overheidstekort tot onder 3% van het BNP, ten koste kan gaan van de

prioriteit voor de investeringen in waterveiligheid. Daarbij speelt een rol dat dit in het verleden (vóór 1953) een historisch precedent kent. In dat kader wordt gewezen op de doorwerking van recente bezuinigingen op het Deltafonds en op het maatregelenprogramma voor de uitvoering van de KRW.

De financiële stabiliteit voortvloeiend uit de specifieke heffingen van de waterschappen wordt geprezen, maar in zoverre van een kanttekening voorzien dat “earmarking” weliswaar financiële geldstromen kan zekerstellen en buiten het politieke debat houden, maar dat dit incentives voor kostenefficiëntie kan ondermijnen en de neiging versterkt alternatieve financieringsmogelijkheden te negeren. “Earmarken”, aldus de OESO, is in dat opzicht alleen passend bij duidelijk omschreven doelstellingen en regelmatige evaluatie.

Wat de technologische trends betreft, wijst de OESO op het aanwijzen door Nederland van water als één van de topsectoren voor economische ontwikkeling. Het gaat daarbij om water- en deltatechnologie, maritieme constructie, water als bron en waterzuivering. De “gouden driehoek” – bedrijfsleven, kennisinstituten en overheid – moet hierbij een nieuwe vorm van samenwerking bewerkstelligen. Als voorbeeld wordt hierbij Building with Nature genoemd. Randvoorwaarden voor dergelijke innovaties zijn volgens de OESO achtereenvolgens:

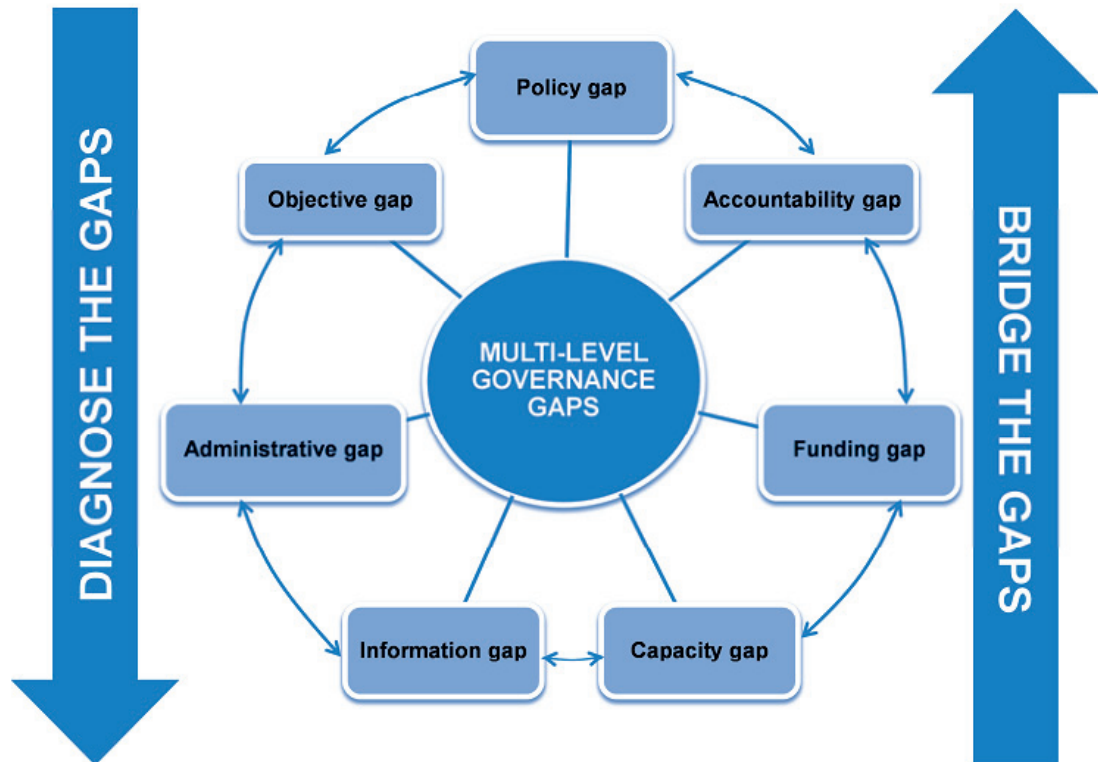
- publieke betrokkenheid omdat publieke acceptatie belangrijk is vooral bij hergebruik van water;
- een heldere verdeling van verantwoordelijkheden tussen, waterschappen, gemeenten, waterbedrijven, maar ook grondeigenaren, technologieleveranciers en dienstverleners;
- een regelgevend kader dat de mogelijkheid biedt de voordelen van alternatieve watersystemen te onderzoeken en dat het gebruik van verschillende bronnen kan afwegen;
- een systeem van waterbeprijzing dat de druk op de bronnen weerspiegelt en markten voor alternatieve watersystemen stimuleert waar dat nodig is.

4 “MULTI-LEVEL WATER GOVERNANCE IN THE NETHERLANDS”

In dit hoofdstuk worden de organisatie en prestaties van het Nederlandse waterbeheer, waarin verschillende partijen een rol spelen, getoetst aan enkele algemene principes en aan het eerder door de OESO ontwikkelde Multi-level governance framework.³ Wezenlijke vragen die in dit kader voorbijkomen zijn: Zijn de waterdoelen helder? Is er een maatregelenpakket vastgesteld? Zullen die doelen worden bereikt? Is duidelijk wie daarvoor aan de lat staat? Hoe is de afstemming met

andere beleidsterreinen, in het bijzonder de ruimtelijke ordening? Is er genoeg geld beschikbaar? Is de wetgeving en de handhaving op orde? Zijn de diverse stakeholders, zoals burgers, agrariërs, vissers, bedrijven en natuurorganisaties, voldoende betrokken? De algemene principes zijn achtereenvolgens:

- legitimiteit (naleving van internationale en Europese regels);

- subsidiariteit (beleggen van taken op laagst denkbare niveau dichtbij de burger);
- effectiviteit (doelbereik op transparante en verantwoordingsgezinde manier);
- efficiëntie (doelbereik tegen laagste maatschappelijke kosten);
- redelijkheid en billijkheid (taakuitoefening en financiering op rechtvaardige wijze).

Het Nederlandse waterbeheer komt goed uit deze test en voldoet aan alle principes. Niettemin worden er voor de korte en middellange termijn nog voldoende uitdagingen gezien. Zo is het volgens de OESO denkbaar dat de Europese Commissie ons land gaat aanspreken op de lage ambitie bij de implementatie van de Kaderrichtlijn Water (KRW). Voorts leggen stijgende regionale (tarief)verschillen extra druk op de betalingsmogelijkheden van lage inkomensgroepen. Ten slotte moeten de in het BAW afgesproken kostenbesparingen in de praktijk nog wel gerealiseerd worden, hetgeen hoge eisen stelt aan de wijze waarop de voortgang gemonitord wordt.

Vervolgens wordt het eerdergenoemde framework op het Nederlandse waterbeheer toegepast. Dit framework bestaat uit een zevental kloven ("gaps"):

- policy gap (onduidelijke toedeling van taken en verantwoordelijkheden, fragmentatie);
- administrative gap (geografische "mismatch" tussen hydrologische en bestuurlijke grenzen);
- information gap (tekortschietende en ongelijke informatiepositie van verschillende instanties en stakeholders);
- capacity gap (onvoldoende capaciteit qua kennis, personeel, middelen etc.);
- funding gap (onzekere of onvoldoende financieringsmogelijkheden);
- objective gap (strijd tussen verschillende ministeries, andere overheden en beleidssectoren);
- accountability gap (onvoldoende transparantie van beleid en lage "awareness" en betrokkenheid van stakeholders).

Deze toets levert een schat aan waardevolle informatie op. Hier wordt volstaan met een enkele signalering. De integratie van wettelijke regelingen in de Waterwet wordt als positief verwelkomd, de komende Omgevingswet kan met name de gewenste verbinding met andere beleidsterreinen leggen. Die

wet zal dan wel goed moeten aangeven wie welke maatregelen betalen moet. De OESO benadrukt daarbij dat maatregelen die in het ruimtelijk domein worden genomen voor de waterbeheerder kosten kunnen veroorzaken. Ook zal die wet moeten voorzien in integrale plannen van Rijk en provincie. Voorts wordt een stevige lans gebroken voor “River basin administrations”, aangezien deze interactie en synergie kunnen realiseren op een geschikte fysieke schaal en een institutionele dimensie toevoegen aan die schaal.

Afrondend wordt ten aanzien van de genoemde kloven geconcludeerd dat die geen problemen opleveren en dat met name het Deltaprogramma en de typisch Nederlandse polderaanpak goed helpen om veel van deze kloven te dichten. Daarnaast zijn in dit kader ook het Bestuursakkoord Water en de beoogde Omgevingswet van belang. Wat de funding gap betreft blijkt overigens dat het de OESO niet ontgaat is dat reeds in het budget van het Deltafonds gesneden is.

Het hoofdstuk besluit met de volgende “ways forward”. Allereerst moet de relatie tussen waterbeheer, ruimtelijke ordening en bodemgebruik versterkt worden. De komende Omgevingswet biedt in dat opzicht zeker kansen, maar werkt alleen als voorzien wordt in echt integrale plannen en duidelijke financiële arrangementen, waarbij het in beginsel zo zou moeten zijn dat een overheid die een

bepaalde beslissing neemt tevens verantwoordelijk is voor de financiering. De watertoets zou bovendien bij voorkeur bindend moeten worden en de provinciale rol in de ruimtelijke ordening zou versterkt moeten worden. De organisatie van de afvalwaterketen behoeft nadere aandacht, die volgens de OESO via de Visitatiecommissie Waterketen terecht reeds in gang is gezet. Voorts wordt geconstateerd dat de essentie van het waterschapsbestel vooral voor de meer “klassieke” taken (waterveiligheid, peilbeheer) ontworpen is en minder voor een relatief nieuwe taak als het zuiveringsbeheer. Het waterschap kan echter ook die taak vervullen, mits dat op een op die taak toegesneden wijze gebeurt. Mogelijke verdere uitbreiding van de waterschapstaken (de OESO noemt afvalwaterinzameling en grondwaterbeheer als concrete voorbeelden) zou, alvorens landelijk te worden ingevoerd, eerst in pilots moeten worden getest. Bij organisatorische veranderingen moeten het “River basin concept”, kostenterugwinning en integraal waterbeheer “in any case” gerespecteerd worden. Opschaling of afschaling in de waterketen is voor de OESO overigens geen doel op zichzelf en mag alleen plaatsvinden als er ruimte is voor nieuwe ontwikkelingen, zoals energieopwekking en terugwinning van grondstoffen. De Energie- en Grondstoffenfabriek zijn vanwege de beoogde “green growth” voor de OESO waardevolle initiatieven uit de watersector.

5 “MANAGING WATER RISKS IN THE NETHERLANDS AT THE LEAST COST TO SOCIETY”

In hoofdstuk 5 gaat de OESO allereerst in op het vaststellen van maatschappelijk aanvaardbare risiconiveaus. Daarbij gaat het zowel over veiligheidsnormen als over normen voor de zoetwatervoorziening en de waterkwaliteit. Eenmaal vastgestelde risiconiveaus moeten vervolgens op een zo kosteneffectief en -efficiënt mogelijke wijze worden gerealiseerd, aldus de OESO.

Het maatschappelijk aanvaardbare risico met betrekking tot waterveiligheid, watervoorziening en waterkwaliteit is een weerspiegeling van het maatschappelijk belang enerzijds en de bereidheid tot het betalen van de kosten van maatregelen om dit zeker te stellen anderzijds. Het instrumentarium om waterrisico's te beheersen bestaat onder meer uit regelgeving, marktgerichte instrumenten en financiële overheidssteun.

Nederland kent een hoge bescherming tegen overstromingen. De hoge norm van 1:10.000 wordt door de OESO vergeleken met de normen

voor New York (1:100) en Londen en Sjanghai (1:1000). Daarbij speelt uiteraard een rol dat een groot deel van het Nederlandse beschermde gebied beneden zeeniveau ligt. Overigens is de feitelijke waterveiligheid in ons land lager, doordat – zoals de OESO fiktjes constateert – slechts 63% van de dijken daadwerkelijk aan de wettelijke normen voldoet.

Voor watertekorten ontbreken expliciete normen, zo constateert de OESO. Wel worden bepaalde grenswaarden gehanteerd, bijvoorbeeld voor de afvoeren van Maas en Rijn, waarop actie kan worden overwogen. De Landelijke Coördinatiecommissie Waterverdeling (LCW) komt bijeen als bepaalde lage afvoeren worden verwacht. Ook is voor perioden van (ernstig) watertekort in de Waterwet en het Waterbesluit een verdringingsreeks vastgesteld met een prioriteitsvolgorde naar te dienen belangen, ingedeeld in vier categorieën. Waterveiligheid en kwetsbare natuur behoren tot de meest prioritaire categorie.⁴

Wat de waterkwaliteit en zoetwaterecosystemen betreft toont de OESO zich kritisch. De OESO concludeert dat belangengroepen succesvol zijn geweest in het beïnvloeden van de implementatie van de KRW in Nederland. Dit heeft geresulteerd in een relatief laag ambitieniveau ten aanzien van de waterkwaliteitsnormen van de KRW en een zekere tolerantie ten aanzien van een lagere waterkwaliteit.

In de “ways forward” wordt het belang van een goed georganiseerde maatschappelijke discussie genoemd ten aanzien van de aanvaardbare waterveiligheidsnormen onder meer om de duurzame financiering van de bescherming tegen overstromingen te garanderen. Preventie moet het uitgangspunt zijn bij ernstige overstromingsrisico's, maar de OESO bepleit een meer economische benadering in de situaties, waarbij minder ernstige overstromingen of wateroverlast periodiek toelaatbaar zijn. Dit zou normverlaging kunnen betekenen, zij het dat klimaatverandering weer vraagt om voorzichtigheid op dit punt.

Ten aanzien van het risico van watertekort is een benadering gewenst, waarbij op basis van kosten-batenanalyses streefwaarden ten aanzien van het aanbod worden geformuleerd. Niet alle wensen kunnen altijd worden gehonoreerd, zo houdt de OESO ons in de vorm van het hanteren van “target supply levels” voor. Aandacht blijft uiteraard voorts nodig voor de effecten van alle beslissingen op de kwaliteit van de ecosystemen.

Bij het realiseren van waterbeheer tegen de laagste maatschappelijke kosten gaat verreweg de meeste aandacht uit naar het waterveiligheidsbeleid, waarbij ook de nieuwe aanpak via de meerlaagsveiligheid wordt beschreven. Als belangrijke kritische kanttekening wordt geplaatst het ontbreken van ‘incentives’, prikkels, om de trend van toenemende blootstelling aan overstromingsrisico's te keren. Dit uit zich in doorgaande ruimtelijke ontwikkelingen op – vanuit het watermanagement-perspectief – hoogst ongunstige locaties. Dit leidt, aldus de OESO, tot een escalatie van kosten nu en in de toekomst. De OESO gebruikt hier de term “sneeuwbaaleffect”. Er ontstaat padafhankelijkheid, waardoor alternatieve opties voor risicomangement anders dan preventie worden beperkt. Er kan zo een vicieuze cirkel ontstaan van toenemende veiligheid, daardoor gestimuleerde (ruimtelijke/economische) ontwikkelingen, rechtvaardiging van hogere veiligheidsnormen en daarmee samenhangende kosten. Dat de kosten niet terecht komen bij degenen die hier een belang hebben, versterkt deze ontwikkeling, aldus de OESO. De Westergouwe casus wordt als voorbeeld genomen om dit risico te verduidelijken.

Het beleid ten aanzien van watertekorten in droge perioden krijgt ook ruim de aandacht. De verdringingsreeks speelt daarin een belangrijke

rol. De OESO bestempelt dit echter als een grof instrument en wijst daarbij op elders – vooral in landen met grotere droogteproblemen – gehanteerde instrumenten, zoals vergunningssystemen, heffingen (“scarcity pricing”) of zelfs verhandelen van water. Dergelijke instrumenten kunnen ook de gebruiksefficiency vergroten. Een “water-sharing approach” wordt aanbevolen, waarin gebruikers onderling waterrechten kunnen verhandelen.

Bij de waterkwaliteit wordt het vizier opnieuw vooral gericht op de landbouw en de grensoverschrijdende vervuiling van de internationale rivieren. Wat dit laatste aspect betreft wordt gewezen op het belang van de uitvoering van de maatregelen in het kader van de KRW. De internationale stroomgebiedplannen richten zich op tal van maatregelen ter versterking van de ecologische kwaliteit van de rivieren. Ten aanzien van de landbouw wordt vooral de hoge belasting van de bodem met nutriënten en bestrijdingsmiddelen benadrukt. Uitgebreid wordt ingegaan op het beleid en de regelgeving ten aanzien van het beperken van de emissies hiervan, waarbij onder meer de Nitraatrichtlijn een belangrijke drijvende kracht is geweest en nog is. Voor bestrijdingsmiddelen zijn, naast de wettelijke toelating, algemene regels neergelegd in het Besluit Glastuinbouw en het Lozingenbesluit open teelt en veehouderij (per 1 januari 2013 vervallen en geïntegreerd in het Activiteitenbesluit). Ten aanzien van het toekomstig beleid verwijst de OESO naar de “Guidelines to move toward sustainable management of water quality in agriculture” dat in 2012 werd gepubliceerd. Suggesties worden gedaan voor een aanpak op maat en stappen op weg naar een duurzame landbouw en het hergebruik van nutriënten. De rol van de politiek daarin wordt benadrukt. Inzet van economische instrumenten zouden de kosteneffectiviteit van maatregelen kunnen vergroten en naast vrijwillige overeenkomsten zal voldoende strenge regelgeving nodig zijn om de gewenste doelen te bereiken.

Als laatste wordt ingegaan op het risicobeheer met betrekking tot gezonde zoetwaterecosystemen. Daarbij wordt direct de kanttekening gemaakt dat het aquatisch milieu een reflectie zal blijven van de “Dutch engineering”. Mede daarom zal er – gezien de sterk veranderde omgeving – ook veelal sprake zijn van een onderling afwegen van risico's (risk-risk trade offs), waarbij veiligheid, beschikbaarheid en waterkwaliteit en ecologie een rol spelen. Het Volkerak-Zoommeer wordt daarbij als voorbeeld aangehaald en uitgebreid besproken. Een eindconclusie is daarbij nog niet geformuleerd. Belangrijk element dat vaak over het hoofd wordt gezien, aldus de OESO, is de waarde van ecosystemendiensten, mede omdat ze vaak moeilijk economisch te waarderen zijn.

6 “ACHIEVING FINANCIAL SUSTAINABILITY FOR DUTCH WATER RISK MANAGEMENT”

Dit hoofdstuk gaat over de financiering van het waterbeheer.⁵ Hoeveel geld gaat daarin om? Wie betaalt het? Wat valt te zeggen over het geld dat in de toekomst nodig is? De totale kosten van het waterbeheer zijn 1,26% van het BBP en bedragen momenteel € 7,6 miljard per jaar, waarvan € 6,67 miljard door de overheden en de drinkwaterbedrijven wordt uitgegeven. De overige 900 miljoen euro wordt door het bedrijfsleven uitgegeven (voornamelijk eigen zuiveringen). Het overgrote deel van deze uitgaven, ruim 80%, wordt via decentrale heffingen en prijzen gefinancierd door waterschappen, gemeenten en drinkwaterbedrijven. Bijna 70% van de kosten heeft te maken met de waterkwaliteit (zuivering, riolering en drinkwater); de waterveiligheid vraagt met minder dan 15% voor ons laaggelegen deltaland opvallend genoeg relatief weinig geld. Per instantie wordt een en ander vervolgens verder uitgewerkt, waarbij niet onvermeld blijft dat de tarieven van waterschappen, gemeenten en drinkwaterbedrijven onderling meer of minder sterk uiteenlopen. Wel onvermeld blijft helaas dat dit nu eenmaal een onvermijdelijk gevolg van de welbewust gekozen decentrale structuur is. In de paragraaf over de waterschappen zijn ook enkele regels over de voordelen van de Nederlandse Waterschapsbank N.V. opgenomen. Op basis van de betreffende cijfers wordt geconstateerd dat een gemiddeld Nederlands gezin per jaar zo'n € 533 aan het waterbeheer kwijt is. Dit bedrag is goed te vergelijken met de bedragen die huishoudens in Zwitserland, Zweden, Frankrijk, Engeland en Wales en België kwijt zijn. Iets verderop valt te lezen dat de kosten voor het waterbeheer voor Nederlandse huishoudens en bedrijven, gezien de geleverde diensten, “relatief laag” zijn. Vervolgens wordt vrij uitvoerig ingegaan op de ontwikkeling van deze kosten naar de toekomst toe door klimaatwijziging, vervanging van bestaande infrastructuur e.d. Verwacht wordt dat de jaarlijkse kosten in 2025 ruim boven de € 9 miljard zullen liggen. Als de beoogde kostenbesparingen van het BAW worden gerealiseerd, ligt dat bedrag op ruim € 8,3 miljard.

Na deze sterk cijfermatige beschouwingen toetst de OESO het Nederlandse financieringsstelsel aan haar eerdere financieringsframework.⁶ Daarin staat een viertal principes centraal:

- de vervuiler betaalt;
- de belanghebbende/gebruiker betaalt;
- redelijkheid en billijkheid (betaalbaarheid);
- samenhang met andere beleidsterreinen (landbouw, landgebruik, energie).

De conclusie is positief. Nederland beschikt volgens

de OESO over een robuust financieringssysteem dat grosso modo goed voldoet aan deze principes. Niettemin zijn ook hier verdere verbeteringen mogelijk, waarbij er op gewezen wordt dat voor sommige activiteiten niet of nauwelijks betaald wordt. In het bijzonder speelt dit bij onttrekkingen van oppervlaktewater en grondwater en diffuse verontreiniging vanuit met name de landbouw. De recente afschaffing van de Wbm-heffing op grondwater door het Rijk wordt in zoverre een verkeerde stap geacht (waarbij onvermeld blijft dat die afschaffing door het kabinet in de vorm van de continuering en verdubbeling van de leidingwaterbelasting inmiddels ruimschoots ongedaan gemaakt is). Voorts wordt opnieuw gewezen op het sneeuwbal-effect, op grond waarvan het waterschap uiteindelijk opdraait voor de kosten van ruimtelijke beslissingen van provincies en gemeenten. Dat spoort volgens de OESO niet met het principe dat de kosten moeten worden gedragen door degenen die van die beslissingen profiteert. Hierbij past overigens de relativering dat de waterbeheerder via hogere belastinginkomsten ook profiteert van bijvoorbeeld een nieuwe woonwijk, zodat een zekere bijdrage van zijn kant niet onredelijk is. Los hiervan geeft dit opnieuw aan dat tijdig overleg, dat wil zeggen op het moment dat de locatiekeuze aan de orde is, tussen de betrokken instanties absoluut vereist is.

De belangrijkste “ways forward” van dit hoofdstuk gaan uiteraard ook in deze richting. Gelet op de kostenstijgingen is het zaak om de financiële verplichtingen van de waterbeheerder zoveel mogelijk te beperken (naar de ruimtelijke ordening toe, door niet overal al het gevraagde water te willen bieden, door nog meer in te zetten op preventief in plaats van curatief beleid etc.). Voorts moeten de beginselen “de vervuiler betaalt” en “de belanghebbende betaalt” ruimer worden toegepast (diffuse lozingen, onttrekkingen). Ook kunnen onafhankelijke informatie- en accountability mechanismes bijdragen aan een betere transparantie. De gelden voor het Deltafonds moeten verder verschoond blijven van kortingen en om die reden zo ver mogelijk van politiek ingrijpen worden geplaatst (!) De voor het waterbeheer bij de waterschappen aanwezige “geoomerkte” gelden zijn in zoverre een groot goed, maar als hun aandeel in de waterveiligheidskosten in de toekomst sterk zou stijgen, kunnen ook de waterschappen met name in krimpregio's tegen problemen aanlopen. Ten slotte is de schaal van de waterketen met het oog op kostenbesparingen voor discussie vatbaar. Ook innovatieve ontwikkelingen, zoals energieopwekking en terugwinning van grondstoffen, kunnen besparingen genereren en bovendien ruimte voor “green growth” bieden.

7 “WATER GOVERNANCE IN THE NETHERLANDS AS A DRIVER FOR BETTER ACCOUNTABILITY”

Hoofdstuk 7 begint met de stelling dat er gezocht moet worden naar een effectieve publieke governance. Kernwoorden daarbij zijn kostenefficiëntie, onafhankelijk toezicht, transparantie en stakeholder engagement.

Veel nadruk legt de OESO op de “awareness gap”. De burger heeft onvoldoende besef van de risico’s waar we in Nederland met zijn allen mee te maken hebben als het gaat om ons waterbeheer. Ook bestaat een vals gevoel van veiligheid, zeker nu een derde van de dijken niet op orde is. De geringe betrokkenheid van de burgers wordt verklaard vanuit een drietal factoren: de langdurige afwezigheid van overstromingen sinds 1953, waterveiligheid wordt gezien als een publieke verantwoordelijkheid waar de overheid zorg voor moet dragen en de relatie van de burger met de bij het waterbeheer betrokken organisaties is meer technisch en bestuurlijk van aard dan sociaal en politiek, waardoor er een toenemende kloof is ontstaan. In reactie hierop moet het streven volgens de OESO gericht zijn op een veerkrachtige maatschappij die in staat is op een goede manier om te gaan met de grote risico’s die zich kunnen voordoen. Het vraagt ook om adaptief bestuur, hetgeen flexibele instellingen impliceert die kunnen evolueren om efficiënter te worden en beter hun functies en rollen te formuleren.

Economische regulering

Waar het gaat om de waterdiensten, waarbij de OESO specifiek de drinkwatervoorziening, de afvalwaterinzameling/transport en -zuivering noemt, wordt het belang van regulering door externe instanties als belangrijk onderwerp aangemerkt.⁷ Daarbij gaat het niet alleen om de institutionele setting, aldus de OESO, namelijk wie welke functies zou moeten vervullen (mandaat, interne organisatie, onafhankelijkheid), maar ook om het instrumentarium dat beschikbaar is, zoals controle op toelating/vergunningverlening, benchmarking, beprijzing, incentives en sancties. Het Nederlandse beleid van economische regulering, zo constateert de OESO, bestaat in feite uit een drietal benchmarking-processen die als een vorm van zelfbeoordeling kunnen worden beschouwd: *drinkwater*, *watersysteembeheer* (inclusief afvalwaterzuivering) en *rioleringsbeheer*. De eerste is verplicht op basis van de wet, de beide andere zijn dat niet.

Hoewel in internationale vergelijkingen van feitelijke prestaties Nederland er doorgaans goed uit komt, is de beoordeling van de Nederlandse benchmarking niet al te positief. Een kritische noot is dat bepaalde informatie

niet boven tafel komt en dat deze meer op technische prestaties dan op kostenbesparingsmogelijkheden zijn gericht. Vanuit die optiek worden onafhankelijke regulators bepleit om voor de burger onafhankelijke informatie over financiële prestaties en kosten te produceren en te ontsluiten. Het model van de Britse OFWAT wordt daarbij als concreet voorbeeld voorgesteld.

Versterking van onafhankelijke verantwoordingsmechanismen voor meer transparante informatie en performance monitoring kan volgens de OESO eraan bijdragen multi-level governance lacunes te overbruggen in termen van kostenefficiëntie en financiële prestaties, verantwoording en bewustwording van stakeholders. Gewezen wordt ook op het belang van transparantie en ‘vertrouwen’ als basis van een vruchtbare samenwerking. Dit laatste lijkt wel enigszins op gespannen voet te staan met de voorgestelde versterking van het onafhankelijke toezicht.

Hierna wordt uitvoerig ingegaan op het Nederlandse poldermodel met aandacht voor de sterke kanten, maar ook van mogelijke risico’s zoals vertraging van besluitvormingsprocessen. In dit licht wordt ook de effectiviteit van de betrokkenheid van belanghebbenden meegenomen.

Na een beschrijving van het ontstaan van het poldermodel wordt ruim aandacht besteed aan de ontstaansgeschiedenis en ontwikkeling van de waterschappen, waarbij de passages uit het regeerakkoord van het kabinet Rutte II de OESO niet zijn ontgaan. Een duidelijke uitspraak daarover blijft diplomatiek achterwege. Uit de Conclusies en Aanbevelingen blijkt, zie hiervoor onze slotparagraaf, echter dat de OESO positief is over het waterschapsmodel. Ook het ontstaan van Rijkswaterstaat komt aan bod. Beide waterbeheerders kennen de afgelopen decennia een ontwikkeling in de richting van aandacht voor een steeds breder aantal belangen, waaronder de ecologie. De relaties onderling en met maatschappelijke partners worden eerst algemeen geschetst en vervolgens uitgewerkt in twee casussen: Overdiepe Polder en Arnemuiden, waaruit enkele positieve lessen worden getrokken.

Waar het gaat om participatie van stakeholders moet uiteraard ook de Kaderrichtlijn Water worden genoemd, het eerste voorbeeld van Europese regelgeving op het terrein van het waterbeheer met verplichte publieke participatie. Door middel van vertegenwoordiging in de nationale kolom en de regionale kolom en het niveau van de individuele waterschappen is hieraan invulling gegeven. De OESO wijst echter op recent onderzoek, dat een beeld laat

zien van een in het algemeen negatieve beoordeling door de stakeholders van het participatieproces bij de implementatie van de KRW, met uitzondering van de landbouw en de industrie. In de ogen van de NGO's was er geen sprake van actieve participatie en beperkte het proces zich tot informeren en consulteren in plaats van coproductie van besluitvorming. De OESO vindt dan ook dat de participatie van stakeholders beter kan en geeft een opsomming van de voordelen daarvan.

Slotbeschouwing

In het voorgaande is zo goed mogelijk getracht de denklijnen van de OESO weer te geven. Niet iedereen zal de tijd en energie kunnen en willen opbrengen om het hele rapport door te lezen. Een rapport van bijna 300 bladzijden betekent wel dat we keuzen hebben moeten maken. Hier en daar hebben we er een persoonlijke opmerking of kanttekening bij geplaatst, echter zonder de boodschap van de OESO aan te willen passen. Doel van dit inleidende artikel is immers om de lezer in kort bestek de belangrijkste bevindingen en conclusies uit het OESO-rapport mee te geven. Daarmee wordt duidelijk hoe externe partijen, die met een andere bril het Nederlandse waterbeleid en de uitvoeringspraktijk bekijken, dit ervaren en beoordelen, mede vanuit hun achtergrondkennis van beleid en uitvoering in andere landen.

Aan het slot van dit artikel maken wij graag enkele persoonlijke opmerkingen. Allereerst spreken wij onze grote waardering uit voor het onderhavige rapport. In een periode van niet veel meer dan een jaar heeft de OESO kans gezien het Nederlandse waterbeheer te doorgronden, waarbij geen onderdeel achterwege is gebleven. Dit heeft nu geresulteerd in een rapport met heldere aanbevelingen, waarmee de

Nederlandse watersector nadrukkelijk zijn voordeel kan doen. Dat het oordeel van de OESO over ons waterbeheer overwegend positief is, is natuurlijk mooi meegenomen. Welk land heeft er bezwaar tegen om als “global reference” te worden gekwalificeerd? Peer reviewer Fransesco Correia, voormalig minister van milieu, ruimtelijke ordening en regionale ontwikkeling in Portugal, hanteerde in zijn toelichting op het concept-rapport voor het Water Governance Initiative op 8 november 2013 in Parijs een prachtige metafoor: “Het Nederlandse waterbeheer is een Formule-1 auto, waarvan de techniek over een aantal jaren ook in gewone personenauto's wordt toegepast”. Tijdens de persconferentie op 17 maart jl. toonde ook Yves Leterme zich positief en gaf hij het Nederlandse waterbeheer desgevraagd het rapportcijfer 8,5. Het kan minder... In die zin vormt het rapport voor Nederland een prachtig internationaal visitekaartje, waarbij bedacht moet worden dat het rapport via de OESO-kanalen de hele wereld in gaat.

Maar zoals de OESO zelf reeds aangeeft: excellentie moet niet leiden tot zelfgenoegzaamheid. Het rapport bevat genoeg aanbevelingen, waarmee Nederland aan de slag kan.

Als we die aanbevelingen dan in een paar zinnen mogen duiden, dan luidt het advies van de OESO om de bestuurlijke organisatie van het waterbeheer intact te laten en de aandacht vooral op een aanscherping van het waterbeleid te richten. Met die bestuurlijke organisatie doelen we nadrukkelijk ook op de positie van de waterschappen. Zoals bekend staat die positie met het regeerakkoord van het zittende kabinet enigszins onder druk. Nu is de OESO wel zo diplomatiek om zich daar niet specifiek over uit te laten, maar het rapport laat duidelijk zien dat de OESO onder de indruk is van het Nederlandse waterbeheer inclusief het waterschapsbestel. Ook Yves Leterme liet zich tijdens de persconferentie en in zijn

inleiding later die middag tijdens de Waterschapsdag waarderend uit over de waterschappen, die hij de ruggengraat van het Nederlandse waterbeheer noemde. De reactie van minister Schultz van Haegen was eveneens klip en klaar. Zij verklaarde niets met de afspraak uit het regeerakkoord te gaan doen: “Als iets goed is, moet je er niet aan morrelen”.

Het gaat de OESO dus niet om bestuurlijk-organisatorische veranderingen – ook het BAW en de Visitatiecommissie Waterketen worden immers zeer gewaardeerd -, maar om beleidsaanscherpingen. Het gaat dan concreet om zaken als vergroting van het waterbewustzijn van de Nederlandse burger, een betere afstemming tussen waterbeheer en ruimtelijke ordening, liefst met een bindende watertoets, een betere toepassing van de beginselen “de vervuiler betaalt” en “de belanghebbende/gebruiker betaalt” in de vorm van heffingen op diffuse bronnen, met name die uit de landbouw, en op wateronttrekkingen, een grotere ambitie op het terrein van de waterkwaliteit en een versterking van het (onafhankelijk) toezicht. Allemaal zaken die herkenbaar zijn, ongetwijfeld nog heel veel ruimte voor discussie geven, maar serieus moeten worden aangepakt. Het kabinet beseft dat gelukkig goed en stuurde reeds op de dag van de presentatie van het rapport een uitvoerige en evenwichtige brief aan de Tweede Kamer.⁸ In die brief wordt op basis van de bevindingen van de OESO gesteld dat er geen aanleiding is bestuurlijke of organisatorische veranderingen in het waterbeheer te bepleiten. Tegelijkertijd bevat de brief al een stevige aanzet voor een beleidsagenda, die de Nederlandse watersector bij voorkeur – want dat is toch wel een van de lessen van het rapport – samen met haar stakeholders – de komende jaren kan en moet oppakken. We willen immers toch graag een “global reference” blijven? We gaan toch niet alleen bij het schaatsen voor goud? ■

-
- 1 Zie het elders in dit nummer opgenomen interview met Aziza Akhmouch.
  - 2 In de toetsversie van de Omgevingswet, zoals die begin 2013 is uitgebracht, komt de watertoets overigens in het geheel niet voor. Zie hierover H.J.M. Havekes en W.J. Wensink, “Omgevingswet waterproof?”, Tijdschrift voor Omgevingsrecht, juni 2013, nr. 2, p. 68-81.
  - 3 Zie OECD (2011), “Water Governance in OECD Countries: A Multi-level Approach”, OECD Studies on Water, OECD Publishing.
  - 4 Zie hierover Maarten Hofstra en Arjan Driesprong, “Omgaan met droogte in een nat jaar”, Water Governance 2/2011, p. 28-37.
  - 5 Zie over dit onderwerp ook Gert Dekker en Herman Havekes, “De financiering van het waterbeheer”, Water Governance 04/2013, p. 15-21.
  - 6 Zie OECD (2012), “A Framework for Financing Water Resources Management”, OECD Studies on Water, OECD Publishing.
  - 7 Niet ondenkbaar is dat hier een link ligt met het in 2014 te verschijnen OESO-rapport *The Governance of Water Regulators*.
  - 8 Kamerstukken II, 2013-2014, 28966, nr. 27.

SUMMARY

On 17th March the Organization for Economic Co-operation and Development (OECD) presented the report “Water governance in the Netherlands: Fit for the future?” In this report Dutch water governance is extensively reviewed. The conclusions and recommendations are quite positive. Our administrative organization is in good order. Our water policy, however, can be improved in a number of ways for which the report contains concrete ways forward. In this article the content and recommendations of the recent OECD report are described.
